

15 h Hradčany, známky ze 7. tiskové desky

Známky emise Hradčany se těší pozornosti sběratelů od prvních dnů svého vydání. Jistě k tomu přispělo, že šlo o první výplatní známky nově vzniklého a vytuženého státu, i šťastná okolnost, že jejich tvůrcem byl oblíbený malíř Alfons Mucha a že znázorňovaly milovaný národní symbol. Sbíráni poštovních známek v té době u nás vzkvétalo, a pro mnoho jeho vyznavačů se Hradčany staly klasikou. Ta byla sice o sedm desítek let starší, ale vzhledem k nedokonalé, těsně poválečné tiskové technice mohli na studium tohoto vydání použít postupy, kterým se naučili na klasicke rakouské. Přesto trvalo desítky let, než byly učiněny některé objevy, které dnes už považujeme za samozřejmé (například typy), a i nyní můžeme konstatovat, že výzkum není zdaleka u konce, protože badatelé přicházejí s dalšími poznatky.

K nejvýznamnějším z posledních let patří zjištění, že známky hodnoty 15 h byly tištěny ne šesti, ale nejméně sedmi deskami, přičemž sedmá deska byla po vytištění zatím neurčené části nákladu rozřezána na jednotlivé štočky, které pak byly využity pro tisk dopisnic. Na zjištění a zveřejnění této skutečnosti mají velkou zásluhu badatelé Z. Ryvola, F. Hamr a J. Škaloud, kteří veřejnosti předložili rekonstrukce původního archu z této 7. TD, s poukázáním na detaily kresby, podle nichž lze určit konkrétní pole.

Přes tuto vstřícnost a otevřenost objevitelů je identifikace známek ze 7. TD pro mnoho – a nejspíš dokonce pro většinu – sběratelů oříškem, s nímž si nevedí rady. „Patnáctka ze sedmé desky“ se tak pomalu posunuje do sféry nedostupnosti, kam za ní skoro nikdo nemůže, protože si na tuto problematiku „obyčejní sběratelé“ prostě netroufají. To je ovšem velká škoda, protože těchto známek je ve skutečnosti možná mnohem více, než by se zdálo, jenom je mezi ostatními neumíme rozeznat. Abychom napomohli tento stav změnit, rozhodli jsme se přinést stručný návod, jak lze při takovém bádání postupovat. Vycházíme přitom z nálezů rekonstrukce archu této známky, který byl dochovan (ve velkých blocích) jako aukční los meziválečné pražské firmy B. Svoboda.

Na dalších stránkách přinášíme zvětšená vyobrazení všech jeho polí, se zvýrazněním míst, na nichž se nacházejí charakteristické detaily, podle nichž lze pole určit. Než se k takové identifikaci však dostaneme, řekněme si, jak vůbec rozpoznat, že známka z této vzácné desky pochází? To je totiž obvykle hlavní kámen úrazu – a přitom je to až překvapivě snadné.

Známky z této desky jsou převážně II. typu spirály a I. typu příčky, s výjimkami na 4 polích, z nichž dvě jsou **I. typu spirály** (49 a 96), jedno **II. typu příčky** (13) a jedno **s podtypem příčky IIa** (93).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Hodnota: 15 h

PA z TD 7

Tisk známek ze 7. TD je většinou proveden čistě a detaily kresby jsou dobře zřetelné. Existují však i výjimky, k nimž patří právě arch, z něž vychází naše rekonstrukce, na němž se zejména v prvním sloupci kresba jeví spíše hrubší a částečně zalitá. To upozorňuje, že při prohlížení je třeba věnovat pozornost všem známkám 15 h, bez ohledu na provedení tisku a bez ohledu na jejich barvu (poměrně často se vyskytují jako hnědočervené, vzácně i červené; zkoumaný arch je cihlově červený).

Pod lupou je třeba v první řadě zjistit, zda známka nese některý z dále uvedených znaků - jeden nebo více (vzácně ale i žádný – například vlivem tisku):

1. tři tečky nad věžičkou na chrámu sv. Mikuláše;
2. malá tečka nad střechou chrámu sv. Víta mezi druhou a třetí věží (spíše vpravo);
3. silnější hodnotové číslice s rovným zakončením jedničky nahoře (vpravo je pravý úhel);
4. časté tečky různé vně kolem rámu, zejména v rozích.

Podle těchto znaků můžeme předběžně známky přiřadit k 7. TD. Poté je dobré na zkoumané známce najít výraznou odlišnost – např. vyštípnutí rámu, charakteristicky uskupené tečky či jiný detail v kresbě, a ten potom porovnat s jednotlivými poli v přehledu, na nichž jsou nejvýraznější detaily vyznačeny kroužkem nebo oválem. Vypadá to jako velká práce, ale není to o nic složitější, než identifikace deskových vad – a s trochou praxe do toho člověk brzo pronikne.

Prohlížet se vyplatí nejen známky neupotřebené, ale i razítkované (i dávno přebraný balíčkový materiál!), nezoubkované i zoubkované, u nichž je 7. TD doložena (přehled naleznete v katalogu Pořis). I ty mají totiž svou cenu – nejen katalogovou, ale i jako součást rekonstrukcí, které vznikají a jistě vznikají dále budou, do nichž se může hodit i zdánlivě bezvýznamná známka, jako chybějící kamínek mozaiky.

Závěrem chci poděkovat kolegům z Komise znalců SČF, kteří mi s přípravou tohoto článku napomohli. Jde o J. Malečka a V. Káňu, kteří spolupracovali na ověření znaků jednotlivých polí, a dále o P. Charamzu, který pomohl zpracovat ilustrace k reprodukci.

A všem badatelům při hledání a identifikaci známek 15 h z tajemné 7. tiskové desky samozřejmě přeji hodně štěstí!

František BENEŠ